

600 - 1600

Křesťanská hudba před rokem 600 n.l. navazovala na starší Egyptskou a orientální. Vývoj pozdější evropské hudby se opíral o vyspělejší křesťanský zpěv, který kolem roku 600 reformoval papež Řehoř Veliký, po němž se tento zpěv nazývá Gregoriánský chorál.

<https://www.youtube.com/watch?v=0G2j5qktpE4&list=PLjZLyioqJjMqH0q4ilyXmtP4jqVXWIXiN>

Gregoriánský chorál

Další vývoj evropské hudby se pak dělí na dvě rozsáhlá období (600 – 1600)

1. Jednohlasý chorál (600 – 950)
2. Raný vícehlas (950 – 1300)
3. Vyspělý vícehlas (1300 – 1600)

Letopočty jsou přibližné, během rozvoje vícehlasu vznikaly i nové formy jednohlasu – např. *rytířský zpěv* (cca 1100 – 1350).

<https://www.youtube.com/watch?v=yzXv7I-Zav8>

Walter von der Vogelweide (Minnesänger)

Období raného vícehlasu se nazývá *ars antiqua* (staré umění)

<https://www.youtube.com/watch?v=Gq5B3M4jRtQ>

Leonin: organum duplum

Vícehlas se po roce 1300 dále rozvíjí a bývá označován jako *ars nova*.

<https://www.youtube.com/watch?v=7-jXHNTdQm0&index=4&list=PLoNqS6OJ5iuU6OHjSbH4dVbzUSiG9VvqX>

Philippe de Vitry (Motet)

<https://www.youtube.com/watch?v=R9tcg1VfKPs>

Johannes Ockeghem - *Déploration sur la mort de Binchois* (Představitel Nizozemské školy)

(*Déploration* = vyjádření smutku v lit. nebo hudbě)

V 16. století dozrává nový styl hudební řeči – *harmonickomelodický styl*. Polyfonně vedené hlasy se začínají dělit na hlavní linii, která je ostatními hlasy doprovázena, objevují se první akordy, následně dochází k doprovodu melodie pomocí akordů – k harmonizaci melodie. Harmonickomelodický sloh má původ v Itálii – vznikl pronikáním lidové hudby do hudby umělé a působením umělecké skupiny působící ve Florencii – tzv. *florentské cameraty*. Jedním z hlavních cílů bylo obnovit v hudbě srozumitelnost zpívaného slova. Uvedené principy se uplatnily v písních a posléze v prvních operách.

<https://www.youtube.com/watch?v=v9eaL3jy4nc>

Alme luci beate - Giulio Caccini

Kolem roku 1600 začínají dur a moll tóniny vytlačovat staré církevní mody, začíná se důsledně diferencovat instrumentální a vokální sloh – zejména se začíná přesně určovat obsazení instrumentálních souborů.

1600 – dnešek

Druhé období vývoje evropské hudby lze přibližně časově rozdělit:

Baroko (1600 – 1750)

Klasicismus (1750 – 1820)

Romantismus (1820 – 1900)

Styly první poloviny 20. století

Styly druhé poloviny 20. století

Baroko

Provozování umělé hudby bylo v tomto období v rukou šlechty a církve. Jen pomalu do této oblasti pronikají jiné stavy: 1637 bylo otevřeno první veřejné divadlo v Benátkách.

Baroko přineslo nové formy:

Opera

Zpočátku řada oddělených aktů, které se dělily na řadu samostatných čísel (árie, recitativy, sbory, tance...)

Prvním velkým mistrem **opery** byl **Claudio Monteverdi** (1567 – 1643) –

<https://www.youtube.com/watch?v=hXPLDRvoMeo>

Orfeo (1607) (Finale opery)

Jean Baptiste Lully (1632 - 1687) nejvýznamnější opera Armide

<https://www.youtube.com/watch?v=ZOI--uX2oRs>

opera **Armide**

G.F. Händel (1685 – 1759)

<https://www.youtube.com/watch?v=OdeOyrLHdSg>

opera **Xerxes**

Triová sonáta

Základem komorní hudby je triová sonáta (4 hráči)

<https://www.youtube.com/watch?v=UkH4T7wJ6vE>

Georg Philipp Telemann (1681 – 1767) Triová sonáta h moll

Concerto grosso

orchestr rozdělen na dvě nestejně skupiny (concertino a tutti)

<https://www.youtube.com/watch?v=V7oujd9djk>

J.S. Bach Braniborský koncert č. 5 D dur

<https://www.youtube.com/watch?v=2kaNnZFosm8>

A. Vivaldi (1678-1741) Concerto grosso d moll

Fuga

https://www.youtube.com/watch?v=6clTa8_QYQE

J.S.Bach Fuga g moll

Mše

<https://www.youtube.com/watch?v=IGAaTXMfg6g>

J.S. Bach Mše h moll

část Cum Sancto Spiritu

Oratorium

Georg Friedrich Händel (1685 – 1759)

Mesiáš

Klasicismus (1750 – 1820)

Odklon od náboženství, návrat k prostotě. Klasicismus ztrácí zájem o složitou polyfonii, vyznačuje se zejména jasnou a zřetelně členěnou melodikou a přehlednou stavbou skladeb.

Objevuje se v pravém slova smyslu tematický kontrast – dvě i více melodických myšlenek v jedné skladbě, které lze navzájem sluchově snadno odlišit – vzniká sonátová forma, která je

součástí nově vzniklé cyklické formy zvané **symfonie**. Symfonie je následníkem *concerta grossa*. Na vzniku této formy se podílel v Mannheimu **Jan Václav Stamic** (1717 – 1757).

Sonátová forma se stává nedílnou součástí symfonie, sonáty, instrumentálního koncertu, smyčcového kvarteta. Častou formou jsou i variace – samostatná skladba nebo součást cyklické formy (sonáta, symfonie, smyčcový kvartet...)

Hlavní představitelé (tzv. První vídeňská škola):

Joseph Haydn (1732 – 1809)

<https://www.youtube.com/watch?v=wJpHHAutIS4>

Smyčcový kvartet D dur („Skřivánčí“) – řada dalších...

Symfonie – více než 100

Oratorium **Stvoření**

Wolfgang Amadeus Mozart (1756 – 1791)

Řada **symfonií** – vrcholem Symfonie C dur (Jupiter)

Řada **koncertů** (klavírní, houslové, ad.)

<https://www.youtube.com/watch?v=yM8CFR01KwQ>

Koncert d moll (kl)

https://www.youtube.com/watch?v=vp_h649sZ9A

Klavírní sonáta č. 11 A dur (variace jako první věta sonáty)

Opery: **Figarova svatba, Don Giovanni**

Ludwig van Beethoven (1770 – 1827)

9 symfonií

<https://www.youtube.com/watch?v=p5favI2Qtx0>

9. – druhá věta Scherzo

5 klavírních koncertů

Jediná opera **Fidelio**

<https://www.youtube.com/watch?v=sTxv8nZ1Fao>

32 variací c moll pro klavír

Romantismus (1820 – 1900)

Romantismus je výrazem rozporu mezi ideálem, který si umělec představuje a mezi skutečností, kterou vidí kolem sebe. Tématem se stává citový život jedince – láska ve všech podobách, venkovský člověk, mytologie, pohádky.

V hrubých obrysech lze romantismus rozdělit na dvě období – raný romantismus a novoromantismus. S nimi se prolínají tzv. národní školy.

Raný romantismus – typické jsou malé formy, idealizované tance, skladby pro klavír často s programním názvem.

Franz Schubert (1797 – 1828)

Krásná mlynářka, Zimní cesta, smyčcový kvartet Smrt a dívka

<https://www.youtube.com/watch?v=9i5D4ZW8O9o>

smyčcový kvartet **Smrt a dívka** – zač., 15:35 – 2. věta

Robert Schumann (1810 – 1856)

Klavírní skladby: **Karneval, Kreisleriana**

<https://www.youtube.com/watch?v=L16yD3HbBZI>

Kreisleriana – zač., 23:50

písňový cyklus **Láska a život ženy**

Fryderyk Chopin (1810 – 1849)

téměř výhradně klavírní tvorba: **koncertní etudy, Valčíky, Polonézy, Mazurky**

<https://www.youtube.com/watch?v=fW0Y3M4EJ4M>

polonéza As dur

Carl Maria von Weber (1786 – 1826)

opera **Čarostřelec** (pohádkový námět)

<https://www.youtube.com/watch?v=OiBBFM60RiM>

Sbor lovců

Novoromantismus – směřuje k velkým formám interpretovaným velkým symfonickým orchestrem.

Hector Berlioz (1803 – 1869)

Fantastická symfonie – první programní symfonie. Není založena pouze na zvukomalbě, což je používáno odedávna, ale formu skladby podřizuje formě příběhu.

Richard Wagner (1813 – 1883)

opera **Tristan a Isolda** – používal příznačné motivy

<https://www.youtube.com/watch?v=OAEkTK6aKUM>

Tristan und Isolde – konec 3. jednání

(v dramatických momentech blízko mluvenému slovu)

Franz Liszt (1811 – 1886)

otec symfonické básně – podobný princip jako programní symfonie, ale je to jednovětá skladba

např. symfonická báseň **Prometheus**, klavírní virtuóz - **12 Transcendentálních etud** pro klavír, **Uherské rapsodie**

<https://www.youtube.com/watch?v=LsggmCF1Cys>

Bludičky – Transc. etudy

Blízko novoromantickým ideám byli:

Bedřich Smetana (1824 – 1884)

Cyklus symfonických básní Má vlast (Vyšehrad, Vltava, Šárka, Z českých luhů a hájů, Tábor, Blaník)

Klavírní virtuóz – **České tance, koncertní etuda Na břehu mořském**

<https://www.youtube.com/watch?v=k1JO3dvl7sc>

koncertní etuda Na břehu mořském

opery: **Braniboři v Čechách, Libuše, Prodaná nevěsta**

Petr Iljič Čajkovskij (1840 – 1893)

opery – **Evžen Oněgin, Piková dáma**, balety – **Labutí jezero, Louskáček, 6 symfonií, Klavírní koncert b moll**

<https://www.youtube.com/watch?v=IW3GAjAKges>

Umírající labuť (Labutí jezero)

Ke klasickým formám a částečně i k jazyku dřívějších epoch se obraceli:

Johannes Brahms (1833 – 1897)

klavírní virtuóz – **Sonáty** (3), **Klavírní koncerty** (2), slávu mu přinesl jeho **Houslový koncert D dur**

<https://www.youtube.com/watch?v=KXdGk-at29w>

Houslový koncert D dur - 31:45 – zač. finále

Antonín Dvořák (1841 – 1904)

Napsal celkem **devět symfonií**, velké skladby instrumentální (**Slovanské tance**), vokálně-instrumentální (**Stabat Mater, Svatá Ludmila**), množství komorních skladeb (nejznámější je **Smyčcový kvartet F dur**, zvaný Americký), **3 koncerty (houslový, violoncellový a klavírní)**, 10 oper (nejznámější jsou **Rusalka, Jakobín, Čert a Káča**).

<https://www.youtube.com/watch?v=4gs-vhwBrD0>

Vcl koncert h moll 26:25 - finale

20. století

Hlavní styly:

Pozdní romantismus

Podobný hudební jazyk jako v romantismu, jen více disonancí a uvolněnější formy

Richard Strauss (1864 – 1949)

opera **Salome**

<https://www.youtube.com/watch?v=ildwhas43sY>

32:50

Gustav Mahler (1860 – 1910)

9 dokončených symfonií

obrovský aparát nástrojů

Impresionismus

Barva je důležitější než melodie a harmonie

Claude Debussy (1862 – 1918)

<https://www.youtube.com/watch?v=DHsXN-pfX7g>

12 etud pro klavír (etuda Pro osm prstů)

opera **Pelleas a Melisanda**

Maurice Ravel (1875 – 1937)

https://www.youtube.com/watch?v=igWt_WnqmUw

Bolero (monotematické)

Expresionismus

Napětí, hrůza, nejvypjatější city. Často atonální hudba.

Alban Berg (1885 – 1935)

<https://www.youtube.com/watch?v=OdinmIldnYw>

opera **Wojcek** (Sprechgesang) (zač. po 1 min.)

Dodekafonie

Arnold Schönberg (1874 – 1951)

Neofolklorismus

Leoš Janáček (1854 – 1928)

opera **Její pastorkyňa**

Glagolská mše

<https://www.youtube.com/watch?v=FO2A6cgkg88>

část Postludium – sólové varhany

Béla Bartók (1881 – 1945)

Neoklasicismus

Sergej Prokofjev (1891 – 1953)

balet **Romeo a Julie**

https://www.youtube.com/watch?v=Z_hOR50u7ek

Bohuslav Martinů (1890 – 1959)

opera **Hry o marii**

oratorium **Gilgameš**

cyklus kantát **Otvírání studánek**

Hudba témbřů

témbr = barva, podstatou není melodie nebo téma, ale to, aby byla hudba „barevná“, hraje se na nástroje netradičním způsobem (např. na klavír – tyčky přímo na struny), krajní polohy hlasu a nástrojů, klepání, pískání, skřípání.

Krzysztof Penderecki (1933)

<https://www.youtube.com/watch?v=HilGthRhWP8>

Památník obětem Hirošimy

Minimalismus

Hudební plochy, které se mnohokrát opakují a velmi pozvolna se proměňují.

Steve Reich (1936)

<https://www.youtube.com/watch?v=AnQdP03iYIo>

Piano Phase

John Cage (1912 – 1992)

<https://www.youtube.com/watch?v=Oh-o3udlmy8>

<https://www.youtube.com/watch?v=JTEFKFiXSx4>

4:33

Bonus

https://www.youtube.com/watch?v=KCS5uLX_ecM

György Ligeti *Mysteries of the Macabre*

Italské názvosloví

Tempo pomalé

Grave, Largo, Lento, Adagio

Tempo mírné

Andante, Comodo

Tempo střední

Moderato, Allegretto

Tempo rychlé

Allegro

Tempo velmi rychlé

Vivace, Presto, Prestissimo

Změny tempa

accelerando, stringendo = zrychlování

ritardando = zpomalování

doplňující výrazy: ma non troppo = ale ne příliš, molto = velmi, più = více

Artikulace

legato = vázaně, staccato = krátce, tenuto = vydržovaně (celá délka, ale jednotlivé tóny jsou nepatrně odděleny)

Přednes

grazioso – půvabně, dolce – sladce, appassionato – vášnivě, leggiero – lehce, giocoso – hravě, cantabile - zpěvně